

Ninnilerin çocuğun gelişim alanlarına katkılarının içerik açıdan incelenmesi: Konya örneği

Abdülkadir Kabadayı¹

ÖZET

Şiirsel halk edebiyatı ürünleri ana dili eğitiminde, Türkçenin sağlıklı öğrenilmesinde önemli katkılarda bulunur. Ninniler, türküler, mani, bilmece, tekerleme ve halk şarkıları çocukları, anadilin söz varlığıyla tanıştırır. Bu edebi ürünler, duyu-motor döneminde başlayarak, işlem öncesi dönemlerinde çocuğun ana dili Türkçe'yi yetkin bir şekilde kullanmasına katkı sağlamaktadır. Dil eğitimi ayrıca bir kültür aktarımı olarak da, çocuklarda dil bilinci ve ulus bilincini güçlendirir. Bu halk edebiyatı ürünlerinin çocukların büyüme ve gelişme evrelerine duygu-düşünce yeterliliklerine, zevk ve alışkanlıklarına, düş dünyalarına göre sınıflandırılması, bilimsel yöntemlerle çocuk edebiyatı malzemesi olarak kullanılması ise dil eğitimcileri, eğitim bilimciler, çocuk gelişimciler ve psikologların ortak çalışmalarına bağlıdır. Bu araştırmada önce ninnilerin tanımı ve sınıflandırılması yapılmış, daha sonra ninnilerin çocuğun ana dil gelişimine etkileri irdelenmiş ve en sonunda Konya yöresine ait 62 adet ninni görüşme yoluyla derlenmiştir. Daha sonra, bu ninnilerin içerik analizi yapılarak çocukların hangi gelişim alanlarına hitap ettiği irdelenmiştir. En sonunda da, ninni seçimi ve söylenmesinde dikkat edilecek hususlar hakkında ebeveyne bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Şiirsel halk edebiyatı ürünleri, dil, ana dili eğitimi, çocuk, içerik analizi, Konya İlgin / Ereğli yöresi ninnileri, Konya örneği

¹ Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, akkabadayi@hotmail.com

Analyzing the contributions of the lullabies to the development of the infants' domains via content analysis: Konya sample

ABSTRACT

Poetic folk literature products make important contributions to the mother tongue education and Turkish to be learned effectively. Lullabies, folk songs, ballads, tongue twisters, word puzzles and people songs introduce children with the word existence of mother tongue. The literature products help children learn Turkish, the mother tongue, effectively in the sensory-motor and preoperational stages of development. Native language education through the culture also contributes to the awareness of language and nationality. The classification of the folk literature products according to children's development and maturation phases, their sensation-opinion adequacies, their tastes and habits, their dream worlds and their usage as a material of children's literature with scientific methods depend on in common tries of language teachers, pedagogues, educational researchers and psychologists. In this study first lullabies are defined and classified. Then, effects of the lullabies on the development of children's mother tongue are investigated. Later, in the vicinities of Konya, 62 lullabies are compiled by face to face interview method, and content analysis of these lullabies are made to determine to what domains of children they effect. As a final remark, some suggestions concerning lullaby selection and singing made to those who may concern.

Keywords: Poetic Folk Literature Products, Language, Mother Tongue, Education, Lullabies in the vicinities of Konya İlgin / Ereğli.

GİRİŞ

Çocuk, yaşamının ilk günlerinden başlayarak içinde yaşadığı çevreden ana dilini ve kültürünü edinmeye başlar. Bunu gerçekleştirirken çocuklar, görsel, işitsel, dokunsal vb tüm duyu organlarını bu ortama açmaktadır. Bu süreçte farkına varmadan bazı öğrenme tekniklerini kullanabilirler. Çocuklar bazen dil modelini dinleyerek ve bu modellere öykünerek bazen de geri-iletimi algılayarak, deneyimlerini ve düşüncelerini paylaşarak öğrenebilmektedirler. Çocuk dil ve kültürü kazanırken ağırlıklı olarak ilk modelleri anne-babaları, diğer aile bireyleri, daha sonra toplumsal çevrede ve okul ortamında, etkileşimde buldukları diğer bireyler olabilmektedir. Modeller kadar çocuklara sunulmuş, zenginleştirilmiş dil ve kültür çevreleri de onların dili kazanmalarında ve yaratıcı şekilde kullanmalarında, destekleyici etkenler olarak görülebilir (Güven ve Bal, 2000). Yeni doğan için en erken okul deneyimi olan şiiresel halk edebiyatı ürünlerinin en önemlilerinden biriside, ailenin, özellikle annelerin, bebeklerine söylemiş oldukları ninniler örnek gösterilebilir.

Ninnilerin görünüşte, bebekleri, uyutmak, dinlendirmek ve pasif hale getirmek gibi bir fonksiyonu olduğu düşünülse de, aslında, ninnilerin, yeni doğanın dil, düşünce, müzik/ritmik, sosyal, kişilik gelişimlerini şekillendiren ilk öğrenci/öğretmen deneyimi olduğu çıkarılabilir.

Ninnilerle İlgili Alan Araştırmaları

Ninni, süt çağındaki çocukları uyutmak için anneler tarafından ezgiyle söylenen manzum ya da mensur şiiirlerdir. İlk söyleyeni belli olmayan anonim şiiir-şarkılardır. Kültür dünyamızın lirik edebiyat ürünleridir. Çocuklar emzirildikten sonra kucakta, beşikte yada salıncakta sallanırken söylenir (Dönmez, ve diğerleri 2000: 22).

Ninniler en az iki üç aylıktan üç dört yaşına kadar annenin çocuğuna onu kucağında, ayağında veya beşikte sallayarak daha çabuk ve kolay uyutmak yada ağlamasını susturmak için özel bir besteyle söylediği ve o andaki ruh halini yansıtan şekilde özellikle mâni türünde bir dörtlükten meydana gelen türkü çeşididir (Çelebioğlu,1995: 9).

Anne, ninnisinde yavrusunun uslu durmasını, kolayca uyumasını ister. Kolayca yürümesini, büyümesini, sünnet olmasını, iyi bir meslek edinmesini, muhatap kız çocuk ise, anne onun gelin olmasını ister. Anne bebeğini uyuturken harekete uygun bir ritimle, bebeğin huysuz yada ya da uysal davranışına uyacak biçimde sesini düzenler. Bebek uyumaya başladığında, sesini alçaltarak ninnisini bitirir (www.dersimiz.com). Bunların yanında, Ninniler sadece bebeği uyutmak için icra edilen ritmik ses parçaları değil aynı zamanda ninniler, bebeği beslerken ve ona ihtimam gösterirken, bebeği, korku, stres ve endişeden

kurtaran ve onu sakinleştiren anne bebek iletişiminin ayrılmaz bir parçasıdır (Blumenfeld, 2002).

Ninni aracılığıyla dilin adeta ilk boğumlama çalışmalarının, içinde anne sevgisi bulunan bir ezgiyle bebeğin kulağına girmeye başlaması dil öğretiminin ilk basamağını oluşturması bakımından önemlidir. Anadilin melodik yapısının kavranmasında ninnilerin katkısı büyüktür. 0-5 yaş grubu (okul öncesi)'da konuşma evresinden başlayarak çocuklarda dil gelişimi ve zevki oluşur. Çocukların ilk algısı kulakla olduğuna göre “anne şarkıları”nın katkısı daha da anlam kazanır (Dönmez ve diğerleri, 2000: 22).

Dokuz aylık bebeklerin sesleri notalarından ayırt edebilmesi, onların yetişkinler gibi ses tonlarını yeniden gruplayabildiklerini göstermektedir. İşitme sinir sistemi beynin her ikisi arasında etkileşimi sağladığından, dil öncesi dönemindeki bebekler sağ kulağına hitap eden beynin sol yarım küresini kullanmayı tercih etmektedirler. Ritimlerdeki duygusal algılama çok erken yaşta ve muhtemelen doğuştan gelen bir özellik olduğu vurgulanmaktadır (Belin, Zatorre, Lafaille, Ahad ve Pike, 2000).

Üç yaşındaki bir çocuk, kendi kültürüyle harmanlanmış müzikteki zevki tadar ve 6 yaş civarında da ritimlerdeki kızgınlık, korku ve üzüntüyü ayırt edebilir (Peretz, 2001). Bununla birlikte, bebekler, yüz ifadelerinden daha çok ritim ifadelerini deşifre etmektedirler (Juslin, 2001). Örneğin, üzgün ses ifadeleri, yavaş ritim, zayıf tonlama ve daha az enerjiyle ilişkilendirildiğinden bebekler bu parametreleri erken gelişim dönemlerinde tanıyabilmektedirler (Juslin, 2001). Bu nedenle, çocuk bakımında ninniye icra etme son derece yaygın bir davranıştır ve kökleri çok eskiye dayanan evrensel sözel bir gelenektir (Tregub ve Trainor, 1998). Bunun yanında, birey, insan seslerini algılamada son derece özel ve seçici bölgeleri olan bir beyin korteksi donanımına sahiptir (Belin, Zatorre, Lafaille, Ahad ve Pike, 2000).

Bunt and Pavlicevic (2001) bebeğin ruhsal gelişiminde anne ve yeni doğanla aralarında meydana gelen ritmik kodlamanın varlığı onların arasındaki ilk iletişim ve etkileşimin kalbini oluşturduğunu vurgulamaktadırlar. Olaya bebek tarafından bakıldığında, bebeğin, annesinin icra ettiği ninnileri, diğer ritmik parçalara nazaran, daha büyük bir dikkatle dinlediği gözlemlenmiştir ve ailenin icra ettiği ninnilerin, bebek ve aile arasında duygusal bağların güçlenmesine yardımcı olan hayati bir fonksiyonu olduğunu savunulmaktadır (Trehub, 2001).

Ninnilerin yalnızca çocukların değil aynı zamanda annelerin dille kurdukları simgesel iletilerle dolu olduğu ve bu yönleriyle ninnilerin, ayrıca annenin yaşamsal deneyimlerini dile getiren bir boyut kazandığı söylenebilir (Karabaş, 1999).

Ölçülü yada ölçsüz sözler ve tekerlemeler ezgi yardımıyla çocuğu sakinleştirme, oyalama ve dinlendirme işlevi görürü. Ninnilerin çocuklar üzerinde müzikal bir sağaltım uyguladığı da söylenebilir. Ayrıca, ninnilerin çocukta müzik kulağını geliştiren bir yönü vardır. Çocuk, ilk müzik zevkini ninnilerle ana dilinde ve ana kucağında almış olur (Yalçın ve Aytaş, 2002; Çelebioğlu, 1995).

Ninnilerde, dil uyumunu sağlamak için ölçü ve uyaktan, çeşitli söz sanatlarından yararlanıldığı bu nedenle de anadilin güçlenmesine önemli katkılar sağladığı söylenebilir.

Bu araştırmanın ana temasını oluşturduğundan ninnilerin nitelik bakımından aşağıdaki gibi sınıflandırılarak kısaca açıklanması önemlidir (Çelebioğlu, 1995; Tuncer ve Yardımcı, 200):

1- Annenin çocuk sahibi olmakla Allah'a şükürünü veya çocuk sahibi olma niyazını dile getiren *dini nitelikteki ninniler* **2-** Bebeğin kendisinin, babasının veya annesinin ölümünü, üzüntülü bir ifade içinde dile getiren *bir öyküye dayanan, efsane yada ağıt niteliğindeki ninniler* **3-** Çocuğun uzun ömürlü olması, gelin olma evlenme, çocukların istikbali, mesleği v.s konuları içeren *dilek ve temenni niteliğindeki ninniler* **4-** Genel olarak çocuk sevgisini, kıymetini ve ihtimamını anlatan *sevgi ve şefkat içerikli ninniler* **5-** Genellikle bebeğin çeşitli şekillerde övülüp daha az yerildiği *övgü ve yergi niteliğindeki ninniler* **6-** annenin bebeği uyutmak için devamlı sallayarak hem uykusuz kalması, hem yorgun düşmesi dolayısıyla canından bezecek hale gelmesine, bu sebeple öfke ve şikayetini belirten *şikayet niteliğindeki ninniler* **7-** Kocasını gurbette olan kadın, kocasına olan hasretini, onun geri dönmesini, çocuğuyla dertleşerek ifade etmeye çalıştığı *çocuk özlemi, ayrılık ve hasret konulu ninniler* **8-** yer yer temenni üslubunda olan *öğüt niteliğindeki ninniler* **9-** Bebeğin ağlamaması, uyuması, anneyi meşgul etmemesi amacıyla korkutucu bir karakterde görünen *tehdit ve korkutma niteliğindeki ninniler*.

Ninnilerin Çocuğun Anadil Gelişimine Etkileri

Ninni aracılığıyla dilin adeta ilk boğumlama çalışmalarının, içinde anne sevgisi bulunan bir ezgiyle bebeğin kulağına girmeye başlaması dil öğretiminin ilk basamağını oluşturması bakımından önemlidir.

- Söz-müzik ve ezgi çocuğun dil zevkini geliştirir, vurgu ve tonlamalarının çocukta ana dili estetiği geliştirir (Yalçın ve Aytaş, 2002: 121-123).
- Anadilin melodik yapısının kavranmasına katkı sağlar. Konuşma evresinden başlayarak çocuklarda dil gelişimi ve zevki oluşturur (Dönmez ve diğerleri 2000: 22).
- Çağrışım, benzetme, eğretileme, değişmece gibi söz sanatları sözcüklerin anlam sınırlarını genişletir. Yeni imge ve kavramlara olanak sağlar.
- Dilin telaffuzu, boğumlanması ile bir bütün halinde öğretilmesine katkıda bulunur.
- Çocukları uyuturken yapılan sık sık tekrarlarla çocuğun ezber alışkanlığını geliştirir.
- Çocuğun dilsel bellek gücünü artırır ve pratik bir dil kazandırır.
- Bir varlığın, olayın, kavramın adını vermeden kapalı biçimde, çağrışımla birlikte, özelliklerini belirterek bulunmasını sağlarken, çocuğun sözcük dağarcığını da zenginleştirir (Nas, 2002: 325).
- Çocuk annesinin söylediği ninni sayesinde sevgiyi ve ait olma duygusunu hisseder. Anne ile arasında ki iletişimin güçlenmesini sağlar (Aydın Bilgin, 2004).
- Sesleri ayırt etmeyi öğrenir. Ninni söyleyen kişi anne baba ya da başka biri olabilir. Sesleri tanır.

Ninnilerin, anadil gelişiminde, Gardner'in (1993) belirttiği gibi direk olarak ilgisi vardır. Gardner (1985; 1993) 8 adet zekâ alanından bahsetmektedir. Zekânın çokluluk özelliğinden dolayı da bu liste nihai bir liste değildir. Dolayısıyla, çocuklar, dünyaya farklı zeka potansiyeliyle gelirler ve bunlardan bazılarını tek tek yada bir arada geliştirebilirler. Bu zekâların geliştirilebilmesi için çevre şartlarının “kristalleştirici deneyimler” le yani sürekli teşvik edici ve destekleyici özelliğinin bulunması gerekir. Ninnilerde, ana dilin geliştirilmesi ana dilde vurgu tonlama kafiye ritim gibi ana dilin sesletim özellikleriyle, sentaks, semantik

ve pragmatik gibi dilin gramer ve kullanım özelliğinden dolayı “kristalleştirici deneyim” sunmaktadır.

Müzik yeteneği olan bazı çocuklar, ritim, ses, tonlama aracılığıyla son derece iyi öğrenebilirler. Bu tip çocuklar, müzik çalarken veya müzikle ilgili metaforlar kullanıldığında çok daha iyi öğrenebilmektedirler. Ninnilerin de, müzik eğilimi olan çocuklar için kristalleştirici deneyim sağlayarak onların gelecek hayatında müzik, beste, güfte yorum ve icra yapmalarında önemli rol oynadığı düşünülebilir. Gardner’e (1985; 1993) göre, müzikle öğrenmeye duyarlı çocukların diğer özellikleri ise;

- Tonlama ve ritim kalıplarını algılayabilme yeteneği
- Çok iyi gelişmiş duyu ve ses ayrımı yeteneği
- Bir müzik parçasını ritmik olarak organize edip meydana getirme yeteneği
- Melodi ve ritimleri kolayca algılayıp uygulayabilme yeteneği
- Şarkıları kolayca hatırlayabilme
- Şarkı söyleyip enstrüman çalabilme
- Müziği işitebilme “şemalarına” duyarlı olabilme
- Sürekli tempo tutup, mırıldanıp şarkı söyleyebilme yeteneklerine sahiptirler.

Bu çalışmanın amacı Konya İlgin ve Ereğli’de kadınların çocuklarını uyuturken çoğunlukla kullandıkları, çocuğun dilsel, duygusal ve işitsel alanlarda gelişimini sağlayan ve bu yöredeki insanların sosyo-kültürel değerlerini gösteren İlgin ve Ereğli yöresine ait ninnileri ortaya koymaktır.

Bu çalışma, modernleşme hengâmesi içerisinde unutulmak üzere olan ve pek çok yetişkinin dimağında yer edinen asırlık sosyo-kültürel ve folklorik değerlerin yeniden ele alınıp açığa çıkarılarak çocuğun eğitimiyle ilişkilendirilmesi, Türk kültüründe annelerin çocuğa bakışı ve çocuğuna karşı içindeki hislerini nitelik açısından çeşitli dizelerde terennüm etmeleri, alan yazına katkı sağlaması ve her alandaki eğitimcilerin dikkat ve değerlendirmelerine sunulması açılarından önemlidir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada Konya İlgin ve Ereğli’de kadınların çoğunlukla kullandıkları ninniler görüşme yöntemiyle derlenmiştir. Söz konusu ninniler, yüzdeler ve frekans dağılımını içeren tanımlayıcı istatistik yöntemiyle (Büyüköztürk, 2002) incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Ilgın, Ereğli merkez ve köylerinde yaşları 12-68 olan 32 kişi oluşturmuştur.

Araştırmanın Süreci

Bu çalışmada elde edilen veriler bireysel görüşme tekniği uygulanarak yapılmıştır. Kaynak kişilerle doğal bir ortamda, yüz yüze dostça bir görüşme gerçekleştirilmiştir (Balcı, 1995). Bu görüşme yöntemiyle araştırmanın amacına uygun veriler elde edilmiştir.

Görüşme Kılavuzu

Görüşme kılavuzu bireylerin verilerini, görüşlerini, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarma yönünden oldukça güçlüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Görüşme kılavuzu, görüşmecinin, kaynak kişi ile karşılaştığı anda başlayan ve ayrıldığında sona eren görevlerini, değişen ayrıntılarda içeren bir belgedir. Görüşmelerde, genellikle, görüşmenin türüne göre değişen ayrıntıda hazırlanır. Görüşme kılavuzu, görüşmecinin uyması gereken önemli kuralları hatırlatıcı, görüşme sorularını belli bir sırada içeren ve gerektiğinde kayıt işlerini de kolaylaştıracak biçimde hazırlanmış bir listedir (Karasar, 1994:169). Araştırma kapsamında katılımcılarla yapılan görüşmede tek bir soru yöneltilmiştir. "*Oğlunuzu, kızınızı, yeğeninizi v.s. dinlendirirken kullandığınız veya duyduğunuz ninnilerden birkaç örnek verebilir misiniz?*" Görüşme kılavuzunda katılımcının adı, soyadı, mevcut adresi ve yaşı yer almıştır.

Verilerin Kaydedilmesi

Görüşmede verilerin kaydedilmesi, görüşmecinin sorumluluğundadır. Bu amaçla, görüşmeci, görüşme anında not tutmuş (Balcı, 1995), görüşme ve not tutma arasındaki süre olabildiğince kısa tutulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde Konya-Ilgın / Ereğli yöresine ait 62 adet ninni, yöresel ağızla söyleniş biçimiyle doğal bir şekilde sunulmuştur.

Kabadayı, A. (2009). Ninnilerin çocuğun gelişim alanlarına katkılarının içerik açıdan incelenmesi: Konya örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Tablo 1 Konya- Ilgın ve Ereğli Yöresine ait Ninnilerin Frekans Dağılımı Tablosu

Ninnilerin Niteliği	Gelişim Alanı (Müziksel/ritim ve Dil)	Frekans	Oran
1- Sevgi ve şefkat içerikli ninniler	<i>Duygusal gelişim</i>	16	% 21
2- Dilek ve temenni niteliğindeki ninniler	<i>Sosyo-kültürel gelişim</i>	17	% 23
3- Dini nitelikteki ninniler	<i>Ahlaki gelişim</i>	6	% 8
4- Övgü ve (yergi) niteliğindeki ninniler	<i>Eğitsel gelişim</i>	20	%27
5- Şikâyet niteliğindeki ninniler	<i>Eğitsel gelişim</i>	9	% 12
6- Öğüt niteliğindeki ninniler	<i>Kişilik gelişim</i>	3	% 4
7- Çocuk özlemi, ayrılık ve hasret konulu ninniler	<i>Kişiler arası gelişim</i>	4	% 5
8- Tehdit ve korkutma niteliğindeki ninniler	-	-	-
9- Bir öyküye dayanan, efsane ya da ağıt niteliğindeki ninniler	-	-	-

Tablo 1 de görüldüğü gibi, araştırmada elde edilen bulguların, % 21' i *sevgi ve şefkat içerikli ninniler* den oluşmaktadır:

*Biner atın iyisine
Düşer yolun kıyısına
Haber verin dayısına
Şeker alsın kuzusuna
Ninni bebek ninni bebek*

Örnekte görüldüğü üzere, annenin çocuğunu esirgeme ve himaye duygularını yavrusu için fedakârlığını, ondan ayrılmama, ayrı ise kavuşma his ve heyecanını ayrıca kız oğlan çocuğu, anne baba ve akraba ile ilgili sevgi sözcüklerini yansıtan ve daha çok çocukların *duygusal gelişimine* hitap eden *sevgi ve şefkat içerikli ninnilerdir*.

*Beyoğlu gaynın olsun
Bin koyun tayının olsun
Uyusun da büyüün ninni
Tıpış tıpış yürüsün ninni*

Yukarıdaki örnekte ifade edildiği gibi, araştırmadaki ninnilerin % 23'ü ise bir veya birden fazla çocuk sahibi olma dileği, çocuğun uzun ömürlü olması, gelin olma evlenme, çocukların istikbali, mesleği v.s konuları içeren *dilek ve temenni niteliğindeki* ve daha çok toplumda yer edinmesi ve *sosyo-kültürel gelişimini* içeren ninniler oluşturmaktadır. Buradan, bu ninniler aracılığıyla, ninnilerin büyük bir kısmının, çocuğun *ruhsal gelişimine* ve dışsal motivasyonunu geliştirmeye yönelik olan ninnilerden oluştuğunu söylemek mümkün olabilir. Buna ek olarak,

*Gül ağacını budamışlar
Gülü gonca bitsin diye
Allah seni bana vermiş
Her derdin unutsun diye*

Örnekte görüldüğü gibi, ninnilerin % 8 inin tevhit, besmele gibi tabirler ihtiva etmekle birlikte daha ziyade annenin çocuk sahibi olmakla Allah'a şükürünü veya çocuk sahibi olma

niyazını dile getiren *dini nitelikteki ninnilerden* oluşması, çocukların *inanç ve ahlaki gelişimine* zemin hazırlayan ninniler olduğu anlaşılabilir.

*Ak göverçin, gök göverçin
Kanatları mevcin mevcin
Sen oku da benim kuzum
Senin baban öder harcın
Uyusun da büyüün ninni
Tıptış tıptış yürüsün ninni*

Yukarıdaki örnekten de anlaşılabilirdiği gibi, % 4'ünün çocuğun iyi şeylere kavuşmasının bazı şartlara bağlı olduğunu şarta bağlayan *öğüt niteliğindeki ninniler* ve bunların, çocuğun *kişilik gelişimini* desteklediği sonucu çıkarılabilir.

Buna karşılık, aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi,

*Dandini oğlum dandini
Çukur caminin kandili
İmamların asası
Küçük kürkün yakası
Bakkaların kasası
Babacının kesesi
Ninni oğlum ninni oğlum*

ninnilerin % 27' sinin çocuğun ağız, burun gibi uzuvları kiraza, hurmaya, helvaya, meyveye ve yiyeceklere benzetilmektedir. Ayrıca, o kalem veya hilal kaşlıdır. Herkesten güzel, aslan, huri, melek ve beydir, paşa soylu olduğunu ifade eden daha çok *övgü (yergi) niteliğindeki ninniler olduğu* gözlemlenebilmektedir.

*Asmaya kurdum salıncak
Eline de verdim oyuncak
Yinede uyumadı gitti
Şu küçük yumurcak*

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi, çalışmanın % 12' sinin bebeğin ağlamasından, uyumamasından özellikle gece sabahlara kadar uyumamasından, annenin onu uyutmak için devamlı sallayarak hem uykusuz kalması, hem yorgun düşmesi dolayısıyla canından bezecek hale gelmesine, bu sebeple öfke ve şikâyetini belirten *şikâyet niteliğindeki ninnilerden* oluşması, bunların çocuğun gelişimine negatif bir etkisi olabilecek gibi görünse de, bu ninnilerin özünde çocuğun davranışlarının toplumun istediği ve pozitif anlamda *eğitsel gelişimine* katkısı olduğu sonucu çıkarılabilir.

*Yılan aktı kamaşa
Su verin yanmışa
Mevlam sabırlar versin
Ciğerinden ayrılmışa*

Yukarıdaki Konya örneğinde de görüldüğü gibi, çalışmanın % 5' inin ise, annenin genel olarak bebeğinden ayrı kalmanın acısını çektiği, kocası gurbette olan annenin, kocasına olan hasretini, onun geri dönmesini, çocuğuyla dertleşerek ifadeye çalıştığı *çocuk özlemi, ayrılık ve hasret konulu ninniler* den oluştuğu ve bu ninnilerin daha çok çocuğun *kişiler arası gelişimine* katkı sağladığı sonucu çıkarılabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada folklor ve edebi ürün olan ninniler, çocuğun ruh, dil, müzik, kişilik, sosyo-kültürel vb. gelişim alanlarıyla ilişkilendirilerek ele alınmıştır. Önce, ninnilerin tanımı, özellikleri, nitelikleri ve çocuğun dil ve müzik ritim gelişimine katkıları tarandıktan sonra, derlenerek elde edilen 62 tane örnek ninninin nitelik açıdan içerik analizi yapılarak çocuğun gelişim alanlarına katkıları incelenmiştir. Elde edilen veriler Konya Ilgın ve Ereğli yöresine ait olmakla birlikte çeşitli şekillerde başka yörelerde de kullanılabilir. Nitelik açılarından incelendiğinde ilk bakışta annenin bebeğine söylediği basit birkaç dize gibi görünen söz konusu ninnilerin, ağırlıklı olarak çocukların anadil ve müziksel / ritmik zekâ alanları için daha çok çocukluk döneminde vuku bulan ve bir bireyin yeteneklerinin ve potansiyellerinin gelişiminde “dönüm noktası” sayılabilecek tecrübeleri içeren “kristalleştirici deneyimler” in yanında (Saban, 2001), bu ninnilerin çocuğun, duygusal, sosyo-kültürel, ruhsal, ahlaki, kişilik, kişiler arası ve eğitimsel gelişim alanlarına katkı sağladığı ve adeta yeni doğanın doğumdan sonra tanıştığı ilk okul olarak adlandırılabilir.

Öte yandan bu çalışmada, bebeğin ağlamaması, uyuması, anneyi meşgul etmemesi amacıyla annenin kızgınlığını ifade eden ve korkutucu bir karakterde görünen *tehdit ve korkutma niteliğindeki ninnilere* ve ölümle alakalı ve yer yer ağıt karakterinde bir kısım ninnilerde bebeğin kendisinin, babasının veya annesinin ölümünü, teessürü bir ifade içinde dile getiren manzumelerden oluşan bir öyküye dayanan, *efsane ya da ağıt niteliğindeki ninnilere* rastlanamamıştır. Muhtemelen bu tür ninnilerin anneler tarafından kullanılmamasının nedeni, bebeklerinin korkmalarını üzölmelerini, tedirgin olmalarını ve onların daha hayatın başında “*felce uğratici deneyimler*” geçirmelerini istememelerinden kaynaklanıyor olabilir. Kristalleştirici deneyimlerin aksine, “*felce uğratici deneyimler*” genellikle bir bireyin belli bir zekâ alanının sağlıklı gelişmesini engelleyen aşağılanma, korku, tehdit, kızgınlık ve suçlanma gibi olumsuz duygularla doludur (Saban, 2001). Buda, Türk kültüründe, çocuğu ilk başta eğitirken iyiye, güzele motive etmenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Çocuklara yararlı olması açısından ninnilerin söyleyenlerin çeşitli konularda dikkatli olması gerekmektedir. Bunlar, aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Yukarıdaki sonuçlar göz önüne alındığında, ninnilerin çocuğun kişilik, ruh, beden ve ahlak gelişimin etkilediğinden ninnilerin söyleniş biçimi, niteliği ve ninni seçiminde ebeveynin son derece dikkatli olması gerekmektedir.
- Ninnilerin söyleniş tarzı da önemlidir. Bu yüzden ses tonlamasına, vurgulamalara dikkat edilerek söylenmelidir.
- Genellikle bebeği sallarken söylendiği için ritme uygun bir biçimde beden dilini de kullanarak söylenmelidir. Bu şekilde çocukta hem ritim duygusu gelişecektir hem de söylenen ninni onun için anlam kazanacaktır.
- Ninniler kadınlar tarafından söylendiği gibi erkekler tarafından da söylenebilir. Önemli olan hissederek çocuğa hissettirerek ninniye seslendirmektir.
- Ninnileri söylerken kullanılan sözcüklere dikkat edilmeli; olabildiğince çocuğun anlayabileceği şekilde kelimeler kullanmalıdır.
- Ninni bazı çocuklarda alışkanlık haline gelir ve ninni söylenmeden bir türlü uyuyamazlar. Söylenen ninnilerle çocuk ilk müzik deneyimini yaşar. Bu nedenle ninni seçiminde dikkatli olunmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aydın Bilgin, H. (2004) *Çocuk Ruh Sağlığı*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul
- Balcı, A. (1995) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeleri*, TDFO Bilgisayar – yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti., Ankara
- Belin, P., Zatorre, R. J., Lafaille, P., Ahad, P., & Pike, B. (2000). Voiceselective Areas in Human Auditory Cortex. *Nature*, 403, 309-312.
- Bunt, L., & Pavlicevic, M. (2001) Music and Emotions: Perspectives from Music Therapy. In Juslin, P. N., & Sloboda, J. A. (Eds.). *Music and Emotion: Theory and Research* (pp. 181-201). New York: Oxford University Press.
- Boratav, P. N. (2000) *Halk Edebiyatı Dersleri*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul
- Blumenfeld, H. (2002) Thoughts on lullabies, Retrieved August 3, 2008, from <http://www.balladtree.com/articles/020425a.htm>.
- Büyüköztürk, Ş. (2002) *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çelebioğlu, A. (1995) *Türk Ninniler Hazinesi*, Kitabevi, İstanbul.
- Dönmez, N. B., Abidoğlu, Ü., Dinçer, Ç., Erdemir, N., Gümüşçü, Ş. (2000) *Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi Etkinlikleri*, Ya-Pa Yayınları, İstanbul
- Gardner, H. (1985) *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.

Kabadayı, A. (2009). Ninnilerin çocuğun gelişim alanlarına katkılarının içerik açıdan incelenmesi: Konya örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Gardner, H. (1993) *Multiple intelligences: The theory and practice*. New York: Basic Books.

Güven, N. ve Bal, S. (2000) *Dil Gelişimi Ve Eğitim*, Epsilon Yayınevi, İstanbul.

Juslin, P. N. (2001) Communicating Emotion in Music Performance : A Review and Theoretical Framework. In Juslin, P. N. & Sloboda, J. A. (Eds.). *Music and Emotion : Theory and Research* (pp. 309-337). New York: Oxford University Press.

Karabaş, S. (1999) *Bütüncül Türk Budunbilimine Doğru*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Karasar, N. (1994) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Nas, R. (2002) *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ezgi Kitapevi Yayınları, Bursa.

Peretz, I. (2001). Listen to the Brain : A Biological Perspective on Musical Emotions. In Juslin, P. N. & Sloboda, J. A. (Eds.). *Music and Emotion : Theory and Research* (pp. 105-134). New York : Oxford University Press.

Saban, A. (2001) Çoklu zeka teorisi ve eğitim, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Trehub, S. E. (2001) Musical Predispositions in Infancy. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 930, 3-16.

Trehub, S. E. & Trainor, L. (1998) Singing to Infants: Lullabies and Play. In Rovee-Collier, C., Lipsitt, L. P. & Hayne H. (Eds.) *Advances in Infancy Research: Vol. 12* (pp. 43-77). Standford, CT: Ablex Publishing.

Tuncer, H. ve Yardımcı, M. (2000) Çocuk Edebiyatı, ABC MatbacılıkLtd. Şti., Ankara.

Yalçın, A. ve Aytas, G. (2002) *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Yardımcı, M. (1998) Kıbrıs ve Diğer Türk Ülkelerinde Ortak Ninni ve Tekerlemeler, İkinci Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı, Cilt IV (Halk Bilim - Çeşitli Konular), KKTC, DAÜ.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

www.dersimiz.com

http://www.odevarsivi.com/odev_ara/arsiv1/turk-halk-edebiati-1240.asp

Görüşme yoluyla ninnilerin elde edildiği kişilere (adı soyadı şifrelenerek verilmiştir) katkılarından dolayı teşekkür ederim:

1. Hxxxx Öxxxxx (1970), Barbaros Mah. Ereğli
2. Öxxx Sxxx (1980), Uğur Mumcu Cd. Ereğli
3. Çxxxxx Kxxxx (1986), Batı Elagöz Mh., Ereğli
4. Exxx Txxxx (1984), Türbe Mh., Ereğli
5. Mxxxxx Öxxxxxx (1970), Cinler Mh. Ereğli
6. Lxxxx Axxxxxxxx (1968), Mehmet Akif Mh., Ereğli
7. Şxxxxx Kxxxxxxxx (1978), Anıt Cd., Ereğli
8. Sxxxxxxxx Txxxxxxxx (1974), Üçgöz Mh., Ereğli
9. Sxxxx Oxxxxxxxx (1976), Hamidiye Mh., Ereğli
10. Pxxxx Axxx (1955), Hamidiye Mh., Ereğli
11. Fxxxx Axxx (1964), Çakıllar Köyü, Halkapınar
12. Kxxxx Txxxx (1962), Çakıllar Köyü, Halkapınar
13. Yxxxx Kxxxxxx (1969), Barbaros Mh., Ereğli
14. Exxxxxx Çxxxxx (1969), Ziya Gökalp Mh., Ereğli
15. Bxxxx Oxxxx (1970), Sarıtopallı Köyü, Ereğli
16. Fxxxx Üxxxxx (1944) Sungurbey Cad. Ilgın.
17. Mxxxxx Txx (1954) Büyükoba Köyü Ilgın
18. Sxxxx Txxxx (1942) Uçarı Mah. Ilgın
19. Exxxx Kxxxxxxxx (1951) Şıyh bedrettin Mah. Ilgın
20. Mxxxxxx Çxxxx (1951) Şıyhbedrettin Mah. Ilgın
21. Axxx Txxxxxxxx (1969) Şıyhbedrettin Mah. Ilgın
22. Mxxxx Kxxx (1969) Eldeş Köyü Ilgın
23. Fxxx İxxxxx (1952) Tekeler Köyü Ilgın
24. Fxxxx Dxxxxx (1953) Uçarı Mah. Ilgın
25. Txxx Öxxx (1973) Şıyhbedrettin Mah. Ilgın
26. Mxxxx Dxxxxxxxxxx (1993) Belekler Köyü Ilgın
27. Hxxxx Axxxx (1973) Çiğil Köyü Ilgın
28. Cxxxx Axxx (1945) Avdan Köyü Ilgın
29. Mxxx Çxxxxx (1941) Büyük Oba Köyü Ilgın
30. Axxxx Sxxx (1944) Şıyhbedrettin Mah. Ilgın
31. Mxxxx Bxxxx (1996) Çömlekçi Köyü Ilgın
32. Hxxxx Kxxx (1984) Şıyh bedrettin Mah. Ilgın